Gün

25 kuruş ★ Haftalık kültür ve aktüalite Dergisi ★ Cumartesi 13-10-946

BU SAYIDA:

●

Sayı: 26

KÜLTÜR VE AKSIYON

Protesto ederiz

Şoven esaslara dayanan yeni eğitim ceryanı Köy enstitüleri teşebbüsüyle halkçı; klâsikleri tercüme ettirmekle humanist; ve demokrat kafalı unsurları, içine girmiş olduğu havanın müsaadesi nisbetinde korumakla «liberal» olmuş olan Hasan Âli Yücelin bir iki müsbet icraatını birer, birer aksi istikamete çevirmeğe başlamıştır. Bu irticaî faaliyetleri demokrasi ve memleketin selâmeti namına protesto ederiz.

Azınlık okulları

Gazetelerde, azınlık okullarında Türkçe ve kültür derslerini okutan öğretmenlerin, bundan sonra maaşlarını eğitim bakanlığından alacaklarını okuduk. Türk vatandaşlarından bir kısmına karşı yeniden beslenmeğe başlamış olan itimatsızlığın ve onların okullarını diğer özel okullardan ayırmak suretile, şahsiyetlerine saygı göstermemenin bir tezahürü olduğu için bunu tamamile menfi bir teşebbüs olarak karşılıyoruz. Biz «azınlık okulları» tabirinin dahi kaldırılıp «özel okullar» tabirini onlara da teşmil etmeyi; demokratik bir hamle olarak, beklerken bu anti-demokratik karara şaştık.

Istanbulun Kurtuluşu

6 Ekim 1923 te İngilizler başta olmak üzere garbın emperyalist sürüleri, millî kurtuluş ordumuzun önünde tarihlerinin bütün «debdebe»; ve deni «medeniyetlerinin» bütün şaşaasile dize gelerek atalarımızın özengilerini öpmüşler, İstanbuldan kovulmuşlardı.

23 yıl önce kurtarılan güzel İstanbul ayni emperyalist sürülerin yeniden, aşikâr veya sinsi bir istilâsına oğrarsa bu hücum karşısında inkilâpçı Atatürk gençliğini bir hak ve intikam âbidesi olarak dikilmiş bulacak, emperyalizmi kökünden söküp atmağa karar veren dünya halklarile birlikte tarihin yeni bir devir açacak olan, en büyük hezimetine oğratılacaktır.

Inkilâpçı Türk gençliği ve işçi sınıfı daima millî menfaatlerin emrindedir.

Mollâ - i Zaman

Bir so tanın ölümü münasebetile Mithat Cemal Kuntay "Son Posta„ da feryada geldi: Güzel şark, benim canım, ruhum şark. Softa öldü ama sen yine kubbelerin, ezanlarında ayaktasın, hem değil iki, dört ayak üzerinde kavi duruyorsun... Eğer o softa. Mithat Cemal efendi hazretlerince buyurulduğu üzere, bir zihniyetin "toprağa düşen son taşı„ ise ne saadet? Ama maalesef değil.. Verem halkımızı kırar geçerken, hastahaneler veremlilerle taşarken «zenginlerimiz» camiler inşa ediyorlar. Bunun sebebi veremden ölenlerin çokluğu karşısında İstanbulda ve Türkiyede mevcut sayısız caminin cenaze namazlarına kâfi gelmemesi olabilir.. Sosyal hayatımızda hüküm süren beceriksizlikte o menfur şarkın elan "garplılık« cilâsı altında; tıpkı demokratlığa bürünen faşizm gibi, yaşamakta olduğunu gösterir. Mithat Cemal bu şark bolluğu içinde «son taşta düştü» diye bağırırsa şu şarkçıların azgınlığını varın siz düşünün.

Mülkiyet ve ideoloji

Malatya lisesi felsefe öğretmeni Kemal Yalazkan, tarihî maddecilik gözüle mülkiyet ve ideoloji„ adlı edrinde "Reaksiyonerler halk mistisizmini besliyecek olan idealist bir felsefeye muhtaçtır„, «Hegel... kendi felsefi tohumunu Aman kapitalizminden almıştır», «Liberalizm ve emperyalizm iktisadî ve zaruri sosyal bir merhaledir», «Kapitalizm kendi antitezi olan proletaryayı ve onun ideolojisini doğurmuştur.» v. s. gibi başlıklar altında ciddi meseleleri başarile inceliyor eser İstanbulda Tuna matbaasında basılmıştır.

KARA KUVVET

Kara kuvvet,
Bugün hükmünle inlettiğin bu memleket
Anlamıyor sanma içyüzünü,
Bugün senin hasta gözlerini kamaştıran ilk
ışıklar,
Yarın bir güneş olup yurtda pırıldar,
Kara kuvvet
Uludun bütüngün kitaplar, Kitapçılar önünde.
Çamurlu ellerinle saldırdın
Kardeşliğe,müsavata,hurriyete.
Kıyıdnız
Kurtuluş savaşında ölenlerin yüce hatırasına
Saldırdınız
Mithat paşaların hürriyet mirasına..
Kara kuvvet,
Kara cehalet
Bir zamanlar yine kudurup yürümüştün,
Hedefindi,
İnsanlığın şanlı kalesi(TEVFİK FİKRET)
Kara kuvvet
Yağdırdınız üstümüze lâneti,
Karanlığa boğdunuz bu memleketi...
Bugün daha çok inanıyoruz : dağıtacak
Bir avuç Türk çocuğunun aydınlığı
Ya kafanızı, yahut...

KORPORASYONCULARA DİKKAT!

Korporasyonculuk bir devlet sistemidir ve bu sistem

İktisadî ve siyasî faşizmin anasıdır.

ESAT ÂDİL

Yer yüzü büyük bir felâket. zulum ve istibdat devresi atlattı. Bir kaç yüz milyonu kurtatarabilmek için insanlık 20-25 milyon kurban vermek zorunda kaldı. Herkesin bildiği bu facıalarla yüklü hikâyeyi burada tekrarlamanın gerçi hiç bir ameli faydası yoktur. Görünürdekiler herkesin gözüne batmakta, geçmişdekiler ise hepimizin hafızasında dip diri, tap taze yaşamaktadır.

Fakat felâketlerin — bazı kimselerin keyfini hoş ettiği için olacak — hasretini çekenler, onu adeta arzulayanlar her nedense eksik olmuyor. Bu gibiler, isterik veya mezohist bir iştiyak içinde faciaların destanlarını hazırlıyorlar ve fırsat bulurlarsa bir «kaside han» gibi ulu orta okumaktan çekinmiyorlar. Yer yüzünün atlatmış olduğu o büyük felâket ne idi ? İnsanlığın eşine rastlamadığı o büyük facia nerelerde ve kimler tarafından oynanmıştı ? Bunu, bizim kadar onlarda bilirler.

İtalyan faşizmi ile Alman nazizminin dayandığı nazariyeyi ve bu nazariyenin dayanaklarının neler olduğunu da yine onlar bizim kadar bilirler, belki bizden daha iyi bilirler.

Fert ve kitle halindeki her türlü hak ve hürriyetlerin sistemli bir surette yok edilmesini tevil eden bu nazariye her şeyin üstünde devlet parolasını ortaya atarken, devletin kendi anlayışına göre ne olduğunu açıklamaktan da çekinmişti. Biz demokratlara göre devlet milletin yine kendi menfaatlerine göre kendi kendini idare etmek cihazi iken ve bu bichazın kurulabilmesi için de binlerce yıl insanlığın savaş zorunda kaldığı ap açık bilinirken onlar, yani faşistçe ve nazistce düşünüş ve hareket ediş sistemine bağlananlar devleti büsbütün başka türlü anladılar ve anladıkları şekle soktular. Onların devleti, millet egemenliğininin üstünde bir egemenlik idi. Şu halde devlet kimin veya kimlerin elinde ise sualsiz, mesuliyetsiz mutlak egemen de o ve ya onlardı. Eski zamanların «Allaha vekâlet» demek olan hükümdarlık nazariyesinden faşistçe devlet nazariyesinin hiç bir farkı yoktu.

Her şeyi nefsinde toplayan hükümdar mefhumu faşizmdeki devlet mefhumunun ta kendisi idi. Çünkü, fert ve millet haklarının, hürriyetlerinin hepsini devlet temsil ediyor, bütün iktisadi, içtimaî ve siyasî teşkilâtların tepeden inme kaynağı devlet oluyordu. Bu, demokrasideki aşağıdan yukarı sisteminin tamamiyle aksi idi.

İşte, korporasyonculuk dediğimiz, yani milletin iktisadî, içtimaî ve siyasî teşkilâtlanma ve devlet cihazını mürakabedeki bağımsızlığı yerine bu teşkilâtlanmanın devlet tarafından tanzim ve yine devlet tarafından kontrol edilmesi rejimidir ki, faşizmin ana cihazını ve temelini teşkil eder.

Demek oluyor ki, devlet egemenliğini elinde tutan ve onu temsil eden zümre milletin bütün hürriyetlerine, bilhassa teşkilatlanma hürriyetine el koyarak her türlü serbetliği ve bağımsızlığı ya'nız devlette, daha doğru bir ifade ile ya'nız hakim zümre inhisarında topluyor.

İşte, Samet Ağaoğlu, geçen hafta Vatan gazetesinde yayınladığı bir makale ile bu sistemin yani faşizmin türkiyede yeni baştan kurulmasını tavsiye ediyor. Demokrat partinin mensubu olan bu zat işçi sendikalarının doğrudan doğruya devlete bağlanmasını ve bağımsız birer meslek birliği halinden çıkarılmalarını isterken açıktan açığa korporasyonculuğu, Musolininin o ölmüş eserini Türkiyede diritmeye uğraşıyor.

Milletin ve demokratik teşekküllerin dışında ve her şeyin üstünde devlet anlayışına bağlı kalanların, kontrolsuz, mesuliyetsiz bir zümre egemenliğine taraftarlık edenlerin korporasyonculuğun siyasî neticelerini, yani facialarını da hoş görmeye hazır oldukları apaçık meydandadır.

Hür, bağımsız işçi sendikalarının varlığına karşıkoyanlara açıkça soruyorum : Emeğin ve emekçinin hürriyetini devlete bağişlarken sermayenin ve sermayedarın hürriyetine niçin dokunmak istemiyorsunuz ? Küçük bir zümre elinde bulunan istihsal vasıtalarını işleten işçilere bir lokma ekmeği ve bir yudum hürriyeti çok görüyorsunuz da, bu istihsal kaynakları üzerindeki millî servetlerin yine millet adına devlete tahsis edilmesini niçin talep etmiyorsunuz ?

NOT : Geçen sayıdaki sendika düşmanları adlı yazımızın ikinci satırındaki inkılapçı partiler «ihtilâlci partiler» diye dizilmiştir. Düzeltiriz.

Son Ekonomik Tedbirlerin Gayriilmi Oluşuna Bir Misal

Yazan : Hasan Tanrıkut

Peker kabinesinin alelace'e aldığı «tedbirler» üzerinde uzun uzadiya durmak isterdm. Ne yazık ki kendisinde yazı yazmayı kabul edeceğim günlük hiç bir gazete mevcut olmadığı için düşünce erimi yalnız bir iki nokta üzerinde topladım. Onları Türkiyenin büyük inkilâpçı dergisi olan (Gün) de neşretmeğe karar verdm.

Son zamanların çok seri hamlelerle alınmak istenen ekonomik malî tedbirleri bana öyle geliyorki harp içinde güdülmüş olan aksak ve sakat politikanın tam tersini gütmek mantığına dayanıyor. Bu mantık geniş görüşlü insicamlı ve ilmî bir proğram içinde ortaya atılmış olsa idi şüphesiz basit olmaktan kurtulacak gayeye ulaştıracakdı. İlmî, memleket realitelerine sıkıdan sıkıya bağlı ve onlara uygun bir hareket seyri karşısında olmadığımızı eseflerle söyleyeceğiz. Bu düşüncenin ilk şüphe kaldırmaz delili şudur:

Alınan tedbirlerin gayesi hayatı ucuzlatmak, bu yaşama facasının doğurduğu sayısız ferdî güçlükleri ve meselâ Türkiyede neler kadar kolay ve çok bulunur bir hastalık haline gelen veremi önlemeğe muvaffak olmak olmaliydı. Her ne kadar hayatı ucuzlatmak prensıbinin esaslı gaye olduğu ilân edilmişse de bunu ilân eden hükümetin alınan tedbirlerin müsbet bir netice vereceğinden emin bulunmadığını memurlara ayrıca zamlar yapmak ihtiyacını duymasından anlayabiliriz. Bu tedbirler hayatı ucuzlatacak ise memurlara zam yapmağa ne lüzum vardı ? Eğer tebirler zaruri neticeler doğuracak olan ilmi sebeplere dayanmakta olsa di memurlar için ayrıca çareler düşünmeğe lüzüm yoktu. Yok eğer hayat ucuzlaılmıyacaksa bu tedbirler niçin alınmıştır ? Zarurî neticeler verecek müsbet tedbirlerle karşı karşıya olmadığımız ve tecrübe yapılmakta olduğu anlaşılmıştır. İderei maslahatçılık sosyalist olmayan her ekonomik sistemin, şikâyetler son haddi bulduğu zaman, hakim zümrelerin menfaatlerini haleldar etmeksizin bir takım tedbirler almaktan ibaret bünyesine uygundur. Kapitalist memleketlerde siyasî zümre kendilerine dayandığı kimseleri memur, asker vesaire memnun etmek suretile hayatın idameye çalışır. Bu arada geniş kitlelerden yükselen feryadı yarım tedbirlerle gidermek ister.

Ortada bir takım neticeler vardır: Pahalılık, açlık, verem vesaire... Biz bu neticeleri doğuran sebepleri bulup ortadan kaldıracak ilmî ve teşkilâtçı kudretten mahrum olduğumuz için sebeplere dokunamıyor, neticeleri yamamağa çalışıyoruz. Her zammı yeni bir pahalılığın takip etmiş olduğu tecrübe ile sabittir Ve memurlara yeni zam yapılması teklifi efkârı umumiyenin gözünde yeni tedbirlerin değerini şüpheli vaziyete sokmuştur. Bu, "memurlara zam yapılmaz ise efkârı umumiye rahat edecek„ demek değildir. Memurlar çok ağır hayat şartları altında bulunuyorlar-harbin zengin ettiği bir avuç adamla ezelden zengin diğer beş on adam istisna edilirse bütün Türk vatandaşları gibi onlar da kötü durumdadırlar. Gerek onları ve gerekse bütün vatandaşları geçim belâsından kurtaracak olan çare zam değildir. Sosyal ve ekonomik bünyede köklü bir değişme yapabilecek kudrette ilmî tedbirler almak sayesinde hayat ucuzlayacak olursa ne memur sefaleti, ne verem salgını kalır. Burjuva ihtirasla ına oyuncak olan içtimaî nizamlar, plânlar ve ilmî esaslar dahilinde ekonomik hayata müessir olamadıkları için, onlar iktisadî hayatı değil, iktisadî hayat onları idare eder. Bu günkü durum bizi iktisadî hayatın idare etmekte berdevam olduğunu ve iktisadî hadiselere müessir olabilecek ilmî zihniyet ve idarî kabiliyetten mahrum kimseler olduğumuzu bir kere daha ortaya vurmuştur.

Sebepler var oldukca neticeler var olmakta devam edecektir ve neticeleri değiştirmek hususunda harcanan cehit, zaman ve para heba olup gitmektedir. Sebepler üzerinde tesir yapabilirsek neticeler de kendiliklerinden değişecektir. Böyle determine esaslar dahilinde hareket edecek plânlı ve şuurlu bir ekonomi yaratmağa muvaffak olursak halk az zaman içinde derin nefes alabilir. Bu ise halk kitlelerinin yüzde yüz menfaatine olan bir plân tanzim ederek onu ne bahasına olursa olsun tatbik sahasına koymağa girişmekle olabilecek bir iştir. Günü gününe ve saati saatine alınan tedbirler sade kötü neticeler ile uğraşmağa girmek demektir. Asıl mühim olan bu neticelerin doğmasını önceden önlemektir. Bu da geniş ve rasyonel bir plânın tanzim edilmiş olması ile olur. Böyle bir plân, şüphe kaldırmaz bir ilmi kabiliyet ve söz götürmez bir teşkilâtçı zihniyet tarafından ortaya konabilir. Bu iki vasıf ise şahsi ve zümrevi menfaatlerini ortadan kaldırarak yüzde yüz halkçı olan ve halkla beraber istirap çekip «halkın kendisinden ibaret» şahsiyetler haline gelmiş idealistlerin yaratacağı atmosfer ile beraber müsebt sonuç'ar verecektir.

Ansiklopədi

Darven, bilindiği gibi, ilim cephesinde, yeni bir devir açmış, "Biyoloji„ alimidir.

Hayatının, yirmi beş senesini, nebatatın, ve hayvanatın, tabiat içinde, yaşamak için, nasıl, mücadeleye mecbur olduklarını ve bu zaruret yüzünden, dolayısiyle, umumi bir tekâmül kanunun hüküm sürdüğünü. tesbit eden, yegâne, büyük adamdır. Darven bu meyanda, insanın da hayvanat içinden bu kanunların tesiri altında, nasıl sıyrılıp çıktığını da ortaya koymuştur. Asıl mevzuu teşkil eden, sosyal darvenizm: Sosyoloji ilminin, bahsidir. Burjuva âlimleri, yukarıda saydığımız kanunların, cemiyet için de esas olduğunu, ileri sürerler. Yani istıfa kanunu mucibince, cemiyetin, her safhasında, her devrinde, olduğu gibi, harp, bundanböyle de olacaktır. Bir zarurettir. Ve ebedidir derler.

Halbuki, cemiyet, haddizatında, tabiatla mücadele etmek için kollektif iş gücünün, ifadesidir.

Fakat, cemiyetin inkişaf, seyrinde insanlar bulundukları şartlara tabi yani, mevcut istihsal aletlerinin yarattığı, istihsal münasebetlerine göre, menfaat ayrılıklarına düşmüşler ve bu menfaatleri ayrı, ayrı olan, insan kitleleri, sınıfları teşkil etmişlerdir. İşte cemiyet bünyesinde, bu taban tabana zıt, barışmaz, uzlaşmaz sınıf mücadelesi, devam ettikçe, sosyal darvenizm doğrudur. Fakat yine istihsal aletlerinin yarattığı ve yaratacağı, yeni istihsal münasebe lerine göre açılacak, yeni devirler, sınıfsız cemiyet içinde, ne bir harbe, ne kirize, ne anarşiye, ne de böyle projelere yer olmayacaktır. İşte Burjuva âlimlerinin, görüşü ile, Proletarya âlimlerinin, görüşü arasındaki, muazzam fark, ve keskin, mücadele, bu kaynaktan doğmaktadır.

* * *

Dünyanın Hali

Beylik istatistiklerden bıkkınlık getirdik,
Tonlarla buğday denizi boyluyor her yıl,
Bir yanda aç ölüyor insan yığınları,
Beri yanda yaşamanın güzelliğinden
bahsediliyor.
Kırbaç altında.
Ve halâ şâir varki,
Sevgili baldırından dem vuruyor.
Şaşırmış ne halt edeceklerini insanoğulları;
Gündüz işde,
Gece meyhanede...

Neye yarar gündelik dert'leri tekrarlamak
mahalle kahvelerinde,
Ve şikâyet etmek yaşamaktan,
Elde varken birsürü çare..
neye yarar küçücük memnuniyetler,
Güneşten, topraktan, sudan..
Bir bilsen, her işin başı sendedir;
İnsan...

Afif YESARİ.

Küçük Memur

Guy Mercier'den

Acele et küçük memur, acele
yürüyen tranvaya atlarken sıkıntılı bakışını gördüm
nefes nefese idin, saatine baktın
cebinde bilet karneni arıyorsun
koşmak ve merdivenleri dörder dörder çıkmak gerek
yürüyüşünü hafifletmesini ister gibi saatine
bakıyorsun
belki gece biraz hızlı koşmuştur, belki şirketin saati
durmuştur
belki personel şefi de geç kalmıştır
bunlar pek az muhtemel
o halde zili çalacaklar
gecikişini bir deftere yazacaklar
sana imzalatacaklar
bunu hiç unutmayacaklar
maaşına zam istediğin zeman bu defteri inceleye-
cekler
örnek bir memur olmadığını görecekler
işine bağlanmadığını, sabahları yatakdan çıkamadı-
ğını, sokakta avarelik ettiğini görecekler
acele et, küçük memur, acele
ya bu işi de kaybedersen halin ne olur?
"Bu sıralarda çok zor„
ve "bu sıralarda„ lafı senelerdir sürmekte
harpten beri
daha evvel de harp vardı
daha evveli bir harp sonrası
ve daha evvel bir başka harp
daha evvel senin askerlik hizmetin
o sıralarde üç seneydi
ve çok daha evvel küçük memur babanın parasiyle
okuduğun mektep
her şey şu cümlede saklı
"bu sıralarda çok zor„
ve bütün bir hayat
ve şimdi artık ihtiyarsın
Acele et. küçük memur acele
geç kalacaksın.

O. AKBAL.

İlim Bir Harp Sebebi Olmamalıdır

PAUL LANGEVIN

«Sulh emrinde Fransız düşüncesi» namiyle en mümtaz Fransız ilim ve san'at şahsiyetlerini, sulh uğrunda çalışmak üzere bir araya toplayan birliğin açılış toplantısında verilen söylevlerden geçen hafta Jean Cassou'nun nutkunu nakletmiştik. Bu hafta da gene aynı toplantıda Fizik ilmi sahasındaki araştırmalariyle cihanşümul bir şöhreti olan Prf. Paul Langevin'in verdiği söylevin bir tercemesini veriyoruz:

Bu gün açılan kongrede "Sulh emrinde Fransız düşüncesi» temasını ele almakla, Fransız muharirleri milli birliği, düşmanlıkların sona erdiği ve Paris sulh konferansının pek güçlükle ilerlediği, umulan huzurun henüz belirmediği bir anda, hürriyete olan ümitlerimize aykırı ve gülünç bir vakıaya işaret etmek istemiştir. Bütün milletler silâh başı vaziyetinde, her zamankinden daha sıkıntılı haldedirler, galiplerin hiçbiri de silahları elden bırakmayı düşünmüyor. Hepimiz burada toplandık, birlikte bu tehlikeli vaziyet üzerinde düşünmek, bunun sebeplerini anlamak, ve üzerimize çökmüş olan tehlikeyi bertarafetmek için hepimizin bütün düşünce, ifade veya hareket kabiliyetlerimizi kullanmakta hissemize düşecek vazifey tesbit etmek istiyoruz. İnsanlık yarınını perçinlemek hususunda hiçbir zaman bugünkü kadar kuvvetli vasıtalara sahip olmamıştı.

İnsanlık bugün bir dörtyol ağzında bulunuyor; istersek, çok feci ve zalim olacak bir harp yerine, çok güzel olacak bir sulha doğru götüren yolu seçmesi için insanlığa pek alâ yardım edebiliriz.

Ben bugün, tabii kuvvetlere hakim olmamızı sağlamakta bir milyon yıllık bir geçmişi olan ateşin elde edilmesinden tutun da, atom içinde saklı milyonlarca defa daha kuvyetli tesir vasıtalarını elimize vermekte bize yardım eden sahih ilimleri alâkadar eden mücadeleyi bilhassa açmak istiyorum.

Dünyayı idare eden egoizmdir.

Bu büyük başarılardan ve bilhassa sonuncusundan doğan neticeler, ilmimizin insanlık kıymeti üzerine bir takım şüpheler uyandırmıştır. Şu son yirmi yıl içinde teknik tatbikatin inkişafından doğan buhranlar, işsizlik ve insanlık hazinelerinin bile bile tahribi gibi saçma manzaralar ilim adı verilen şu yeni promethese-yi zincire vurmak teklifinin ortaya atılmasına sebep olmuştur. Dünyayı anlamak ve ona hükmetmek için sarf ettiğimiz büyük gayretin bu tarzda felce uğratılmasından şu veya bu sahadaki ilerlemelerini muhafaza etmek istiyen kıskanç milletler tarafından bazı araştırmaların gizli tutulması gibi bir netice dağacaktır, böyle bir karar, pek çok sayıda sanayi adamları tarafından ötedenberi kullanılan imalât sırlarını saklamak gibi çirkin metodun milletler arası bir plân içinde umumileşmesine büyük bir yardımı olacaktır. Az çok bir gayretle çözülemiyecek veye anlaşılamıyacak bir sır bulunduğuna göre bundan bir emniyetsizlik atmosferi doğacak, bu da içinde bütün ilmin ve insanlığın boğulup gidecekleri bir uçuruma doğru koşuş olacaktır. Herşey bir yana her yeni keşfin neticelerini kim önce haber verecek? O kadar iftihar, ayni zamanda endişe ettiğimiz keşiflerin hepsi de pek mütevazi bir şekilde başlamıştır. Şu halde bütün neşriyatı yasak etmek bütün ilmi hayatı durdurmak ve dünyayı tanımanın bir takım tehlikeleri yanında mümkün kıldığı bir takım iyiliklerden de mahrum kalmak icap edecektir.

Gerçekten, bu tehlikeler, bu yeni kuvvetli tesir vasıtaları, ferdi ve kollektif egoizmin hüküm sürdüğü ve yeni kuvvetlerden faydalanarak sadece şiddetlenen ve genişliyen bir takım anlaşmamazlıklara yol açtığı bir dünyada inkişaf etmesinden doğmuştur.

Kolloktif sahada, bir vaka hatırlıyorum ki, bu vakada egoizm pek saf, lâkin o derecede endişe verici bir şekilde kendini belli ediyordu; bu gençliğimde olmuştu. O zamanlar zararlı olmaktan artık vazgeçtiğini umduğumuz, Petit Parisien gazetesini okurdum. Bir gün bu gazetede, kısa olduğu kadar da cok manalı şu aşağıdaki haberi okudum: "Ukranyada buğday mahsulünün kötü olduğu haber veriliyor, Kanada sevinç içindedir.» İnsanlık tarihi, kabileler; siteler, ırklar tarafından işte bu şekilde zehirlenmiştir. Tedbirsizce bir çoğalmâdan veya komşunun malına göz dikmekten doğan istilâlardan sonra, tekniğin inkişafı, mahsullerin akıtılması için emperyalizmlere ve sömürge zaptı

---

[1] Bu konferansın metni 2 Temmuz 1946 tarih ve 68 sayılı Les etoiles mecmuasında çıkmıştır.

veya iktisadi rekabet harplerine yol açmıştır.

Ferdi egoizm. menfaat araştırması ilmin ve ilim tatbikatının, önce içtimai anlaşmazlıklar dahili harp ve ihtilâl sebepleri, sonra da milletler arası anlaşmazlık kaynakları haline getirilmesine yardım etmiştir; henüz bu felâketlerle karşılaşmamış milletlerin idarecileri, rejimleri değiştiren harp misalleri gözleri önünde durduğu için bir sirayetten korkmaktadırlar. Bugün olup biten hadiselerin büyük bir kısmı bu tarzda izah edilebilir; nasılki, büyük Fransız ihtilâli harpleri de bu tarzda izah edilmektedir.

İlim ve insan müdafaası.

Bugüne kadar bu vaziyet iyi kötü devam etmiştir; çünki ilim, ortaya çıkmasına yardım ettiği kötülüklere karşı elinde kâfi derecede müdafaa ve himaye vasıtası bulabildi. Zırhtan veya mancınıka karşı tahkimattan, tayyare tarafından Radarla görünmesini güçleştirmek için atılan madeni kâğıtlara kadar, müdafaa ile hücum arasında mücadele bakımından tarih, uzun ve heyecanlı sayfalar yazmıştır.

Atom bombasının ortaya attığı yeni vakıa şudur ki, sonsuz kudretini bir tarafa bırakalım, bu silâha karşı elimizde hiç vasıta yok gibidir; meğer ki eski vahşi hale ve mağaralar devrine dönelim.

Bu saldırganlığı ortadan kaldırmağa ve ilmin mümkün kıldığı mesut sulhu hazırlamağa yardım etmek için, alimin yapacağı iş şudur: düşüncesini içtimai veya milletler arası adalet hizmetine vermek, kendi içinde insanlarla kardeş olabilecek insanî duyguları inkişaf ettirmek, bugüne kadar umumiyetle yaptığı gibi «keşiflerim iyiye veya kötüye kullanılmış. Bana ne„ düşüncesinden vazgeçip. aksine iyiye veya kötüye kullanılmasiyle yakından alâkadar olmak üzere zanaatının içinden ve içine sakladığı fildiş kuleden çıkmak bazı milletlerin idarecileri tarafından tehlikeli vaziyete sokulan insanları uyandırmak üzere imdat işaretini çekmek.

Atom bombasının keşfinde çalışmış olan Amerikan âlimleri şimdi anahatlarını çizdiğim vazifeyi ilk anlayan âlimler olmuştur, bu dikkata değer ve şerefli mevkii onlara vermeliyiz. [1]

Yeni Meksika'da geçen yılın 16 Temmuzunda yapılan ilk tecrübelerin doğurduğu heyecanlı vakalar üzerinden henüz bir yıl gibi bir zaman geçti. Resmi rapor da şu cümleleri görüyoruz: Umumi kanaat şudur ki, bu doğumda bulunanların hepsi, bu neticelerin daima iyi olması hizmetine hayatlarını vakfetmek vazifesini üzerlerine almışlardır. Chicago daki plutonyum istihsal eden fabrikanın montajına yardım eden Dr. Simpson, Londra'da geçen şubatta yapılan bir toplantıda şu sözleri söylemiştir: "Yeni Meksika tecrübesinden bir yıl önce, çalışmaların yapıldığı lâboratuvarlarda küçük küçük gurupların, atom bombasını kullanmaktan doğan neticeler ve böyle bir silâhın medeniyetin geleceği üzerinde yapabileceği tesir hakkında münakaşa etmek üzere toplandıkları olurdu. Başka milletler de atom bombaları yapmağa başlamadan önce, bir şeyler yapmak lâzım geldiğini hissediyoruz.

1945 Haziranında lâbratuvarlarda yazılı münakaşalar tertip edildi. Umumiyetle keşifte çalışanlar tecrit edildi.

Muhtelif labratuvarlarda yazılan metinleri birbiriyle karşılaştırınca, bunların hemen birbirinin ayni olduklarını görünce hayret ettik:

Atom bombasının icadiyle ortaya çıkan meselelerin, milletler arası bir ölçü içinde hal edilmesi icap ettiği kanaatini ifade ediyor. Bugüne kadar görülmemiş ve dünyanın siyasî bünyesine, mühim bir takım vazifeler yükliyen bir teftiş ve kontrol sistemi, ve bütün memleket-

(Devamı 15ci sayfada)

(1) Prof. Paul Langevin bu sözleri söylediği sırada, Amerika'da atom bombasının mali işlerine reislik etmiş olan Dr. Oppenheimer'in istifası haberi alınmıştı.

BU AKŞAM

Bu akşam içimde sarhoş olmak arzusu...
Salaş bir kahvede oturup
deniz kenarında
gece mehtaba karşı
çekmek kafayı...
Silsilesine sövüp
dünyayı bu hale sokanların
kurtulmak düşüncelerden
alaturka bir plakta...

Bu böyle
        böyle ama,
yapacak işler var; biliyorum...
Biliyorum insanları,
çalışanları biliyorum...
Yarın gene parmakları ve makineleriyle
hazırlayacaklar yarınları...
Bu gün uğrunda da olsa
bir önemli iştir bu...

Bu gece içimde sarhoş olmak arzusu...
Fakat şafakla beraber ayılacağım...

M. Fuat HOP

YENİ D

Yazan : MEHMET

Mütemadiyen değişen bir dünyada yaşıyorruz. Bir çeyrek asırdır insanlar başka türlü düşünür oldular. Yeni kıymet hükümleri kullanıyorlar. Asırlık müesseselerde derin catlaklar ve yer yer çöküntüler görülüyor. Temel sarsılmıştır:

Halbuki çoğumuz, bu değlşikliklerin farkında olmadan, bazılarımız da bunun delâlet ettiği manayı anlamadan, anlamak istemeden yaşıyoruz. Ne çare! içinde yuvarlandığımız hadiselere kavrayıcı bir gözle bakabilmekliğimiz için, mutlakta bunlardan uzaklaşmamız lâzım geliyor. Bazı göz hastaları gibi, tarihi değişiklikleri ancak uzaktan görebiliyoruz. Fakat bir çeyrek asırlık mesafe de, görmek isteyenler için az mesafe değildir.

Birinci dünya harbinden beri hayatımızın değişmeyen ve d e ğ i ş m e y e yüz tutmayan tarafı kalmadı. Terbiye dediğimiz şeyden tutunda, san'at telekkilerimize varıncaya kadar her şey degişti ve değişmektedir.

Terbiye değişti: İmtiyaza artık sözle bile kimse tahammül etmiyor. Karşılıklı münasebetlerimizi "sen sen, ben de ben, düsturuna göre ayarlıyoruz.

Ahlâk değişti: Başkasının emeğinden geçinmek henüz menfur sayılmıyorsa da kadın hürriyete kavuşmak üzeredir. Taşlanmadan işinden gücünden olmadan cinsi hayatını artık erkekle müsavat üzere yürütebiliyor.

Hukuk değişti: İctimaî ve kitisadî mülahazaların fertçiliğe galebe çaldığı görülüyor. Ferdi hakların en mutlağı ve en mukaddesi sayılan mülkiyet hakkı, her gün cemiyet lehine bir az daha tahdit olunuyor.

İktisat değişti: Liberal iktisadın başı boş piyasası yerine planlı iktisat sistemleri geçiyor. «Bırakın yapsın,, düsturu artık altın devrini hatırlatan bir efsanedir. İstihsal kaynaklarının millileştirilmesi günün meselesi olmuştur.

San'at değişti: Şimdiye kadar varlıklı zümreye hizmet etmişken bu gün san'at aleminde geniş halk kitlelerine doğru bir hareket seziliyor. Halk hem ilham perisi, hem de san'atkârın muhatabı olmak yolundadır. Hatta halk kitlelerinin kurtuluşunda san'atın ictimaî bir rolu olduğu bile iddia olunuyor.

Siyaset değişti: Hükûmet ricali icraatını meşrulaştırmak çin, halkın menfaatlerine uygun hareket ettiklerini; iktisadî ve ictimai zaruretlerden ilham aldıkların', hiç değilse söylemek lüzumunu duyuyorlar. Ve halkın kontrolü her gün bir az daha ciddileşiyor.

Nihayet devlet değişti:ilâhi çehresini gitgide kaybedip insanlaşıyor. Eskiden pür kudret bir varlık iken. bugün devlet amme hizmetlerinin yekûnu oluverdi. Yapmakla mükellef olduğu işlerin adedi gün geçtikçe kabarmaktadır. Vazifesi sırf korkutmak ve ticaret piyasını serbest tutmaktan ibaret olan "polis devleti» de, liberal iktisat gibi ve onunla beraber tarihe karışmıştır.

Umumî bir değişme ve yenileşme karşısında bulunduğumuz meydandadır.Çeşit çeşit münasebetleri ve müesseselerile cemiyet hayatı da kökünden değişmektedir: Ve işin garibi şudur ki, bütün bu değişme ve yenileşmeler sanki görülmez bir elin idaresi altında imişler gibi, hep ayni istikamette olmakta ve ayni «dünya görüşüne„ bağlanmaktadır. Hürriyet ve Müsavatın sözde kalmayıp hakikat olmasını kuvvetle arzu ettiğimiz için, medeniyetin bütün nimetlerinden serbestçe ve bu nimetlerin yaratılmasındaki hissemız nisbetinde faydalanmak istediğimiz için dünya değişiyor Hürriyetin kanuni bir imkân, Müsatın da hukukî bir farksızlık olarak kalmasına artık tahammülümüz kalmadı. İstiyoruz ki bu kanuni imkândan hepimiz faydalanabilelim. İistyoruzki bu hukukî farksızlık, yaşama hakkımz. bakımından bir farksızlık olsun Ve hürriyet ve Müsavat varlıklı sınıfın inhisarından çıkarak müşterek nimetlerimiz olsun.

Zaruretler, bizde işte bu şuuru uyandırdığı için değişiyoruz ve yenileşiyoruz. Eğer bu gün muaşeret adabımızın mihveri değişmiş ise, bu, emekleriyle dünya nimetlerine her gün bir şey katanların sınıf şuuruna erişerek yaşadıkları hayat gibi riyasız ve imtiyazsız olan kendi muaşeret adaplarını bize kabul ettirmiş olmalarındandır. Eğer bugün tenasül hayatımızı tanzim eden ahlâk kaideleri degişmiş ve kadın serbest yaşıyabiliyorsa bu da kadının, hayatını erkeğe muhtaç olmadan kazanabilmesindendir. Serbest ve müsavat dairesinde münasebetler, kadının fabrikaya, atölyeye ve büroya girdiği tarihten başlar... Eğer san'atta yepyeni bir cereyan başlamışsa ve san'at ve san'atkârı varlıklı sınıfın esaretinden kurtarıp, halk kitleleriyle barıştırmak için bir hamle yapılıyorsa bu da, halk iradesinin san'atı himaye etmesinden ve yolsuzluk içinde geçen hayatı boyunca, san'atkârın dert ortaklarını yakından tanımak fırsasını bulmuş olmaısndandır. Hukukta, İktisat-

D Ü N Y A

ET ALİ AYBAR

ta, Siyaset ve Devlette göze çarpan değişmelere gelince, bunların sosyalist temayülleri o derece rşikârdırki ayrıca izahları lüzumsuzdur.

Dünyanın Sosyalizme gitmesi mukadderdi- Tarihin akışında ve içtimaî müesseselerin tekâmülünde tesadüfe yer yoktur, İnsanlığı Hürriyet ve Musavata götüren yolda Din ve Hukuk merhaleleri aşıldıktan sonra; Hürriyet ve Musavatın gerçek şekline kavuşulması mukadderdi.

Dinler bize hesabı öbür dünyada görülen bir hürriyet ve Müsavat verdiler: İnsan hak yolunu bulup Cenabı Hakka serbestçe kulluk etmek için hürdür; ve kul olduğu için de, Cenabı Hakkın nazarında bütün insanlar müsavidir. Hukuku beşer beyannameleriyle insanlar kanun önünde hür ve müsavi oldular: Amerikanın istiklâli ve Fransız inkilâbından sonra imtiyazlar kalktı; Kanun her insana hür yaşamak ve başkalariyle müsavi muamele görmek imkânını tanıdı. Fakat Hukuku Beşer Beyannamelerinden sonra, milyonlarla insan yine köle hayatı sürmekte devam ettiler. Zira Kanunların vaat ettiği Hürriyet ve Müsavattan, ancak varlıklı insanlar faydalandılar.

Hürriyet ve Müsavatın "Teojik„ ve «Metafizik» şekilleri böylece idrak edilmiş olunca, artık nasıl olsa bir gün bunların «Pozitif„ şekline geçilecekti. Bir çeyrek asırdır bu ıntikal devresini yaşıyoruz.

Bu kolayca oluverecek bir şey değildir. Sosyalist bir dünya nizamının kurulması için daha pek çok mücadele etmek icab ediyor Her ileri fikir gibi Sosyalizmin de reaksiyoner kuvvetlerle karşılaşması tabiidir. Fakat ileri fikirlerin reaksiyoner kuvvetlere mağlup olduğu hiç görülmemiştir. Onun için istikbale emniyetle bakabiliriz. Nasıl emniyetle bakmıyalım ki Sosyalizim, Kapilist dünyayı içinden zaten kemirmiştir. Ve kemirmektedir. Binaenaleyh üçüncü bir dünya harbi çıksa da çıkmasa da, eninde sonunda Kapitalist rejim çökecek ve emeğinin hakkını alan insan gerçek Hürriyete ve gerçek müsavata mutlaka kavuşacaktır.

Şu halde acaba yeni Dünya Sovyet dünyası örneği üzerine kurulmuş bir dünyamı olacaktır?

Zannetmiyroum. Sovyetizm, Sasyalizmin gerçekleşen bir şeklidir ; fakat gerçekleşebilecek tek şekli değildir. Sosyalizme dayanan başka hükûmet ve idare şekilleri de bulunabilir. Nitekim on altıncı asrın ilk senelerine kadar yaşayan «İnkalar„ devletide, iptidai bir şekilde olmakla beraber. Sosyalist bir devletti. Halbuki Amerika yerlilerinin bu devleti ile Sovyet Rusya teşkilâtının hiç bir münasebeti yoktur.

Mamafih pek tabiidirki, Sosyalist bir dünyada Sovyet örneğinde devletler de bulunacaktır. Hele ilk zamanlarda ve Rus nufuz bölgesinde bu mutlaka böyle olacaktır. Fakat bu uzun sürmeyecektır. Çünkü Kapitalizmle Sovyetizmin karşılaşmasından yani bu tezle antıtezden daha ileri bir sentez dogacaktır. Ve Sosyalist nizam yer yüzünden sefaleti yaksuzluğu yarın endişesini ve harbi kaldıracaktır.

Fakat bundan dolayı insanlar daha mes'ut mu olacaktır?

Sosyalizmin dünyadaki ıztırap yekûnunu azaltacağı muhakkaktır. Amma insanın iyi ve kötü tarafları, arzuları ve ihtiraslariyle yine bu egoist mahluk olarak kalacağı da muhakkaktır. Ve Sosyalist nizam kurnlduktan sonra da, daha iyi daha doğru ve daha güzel için insan yine mücadele edecektir. Ve zaten saadet de enfusî bir halettir.„

Gece Nöbeti

Daha bu ay başında giydi
Beyaz gömleği;
Bekliyor ağır hastasını tek yataklıda.
Sabahı bulmaz bu nöbet;
Ha kesildi, ha kesilecek nefesi
nabızlar yüksek.
Belki gece yarısında biter bu sayıklama,
Belki kuşluğa dayanır.
İşte gözler kaydı bir yana,
Dudaklarsa aralık.
Soymalı hastalar uyanmadan,
Teslim etmeli imama.
Peki, ama bu titreme neden?
İnsanın dirisini sever Recep
Korkar ölüsünden!

Rıfat ILGAZ.

Pearl Buck'un değeri var mıdır?

Yazan : Tuna BALTACIOĞLU

Ankara caddesi kitapçılarının en fazla tuttukları yabancı muharrirlerden biri de Pearl S. Buck'dır. Bu da Pearl Buck'ın memleketimizde fazla okunduğunu gösterir. Çünkü bizim kitapçılar satılacağından emin olmadıkları kitapları neşretmeğe pek yanaşmazlar.

Hemen hemen bütün romanları Çin hayatını anlatan bu kadın muharrir son yılların romancısıdır. 1892 de doğmuştur ve bu gün bir çoğu türkçeye terceme edilmiş bulunan romanlarından ilkini 1929 da yani 17 yıl önce yazmıştır.

Pearl Buck ne değerde bir romancıdır? Böyle bir suale olur olmaz bir cevab verilemiyeceği aşikârdir. Hayatının bazı cepheleri onun daha iyi anlaşılmasına yardım eder. Babası misyonerdi. Pearl Buck'ın çocukluğu tamamile Çin'de geçti ve inglizceden evvel Çinceyi öğrendi. Amerika'dan fazla Çin'i tanıyan bu kadın muharrir bir Çin üniversitesinde hocalık ta yaptı. Çinlilere karşı sarsılmaz bir bağlılığı ve derin bir sempatisi vardı.

Bu sıkı bağlılık ve Çin'i Çinli kadar tanıyış, ona büyük başarılar kazandıran kuvveti vermiş oldu. Week-End-Review dergisi Pearl Buck için «Mrs. Buck'ın her cümlesi Çin hakkında pek çok şey söylüyor» diyor.

Bu mütalâa çok doğru. Bana kalırsa onun değerini meydana getiren temel direklerden en sağlamı hiç şüphesiz Çin'i ve çinlileri çok iyi anlamış ve tanımış olmasıdır. Bunun en güzel misali de 1938 de Nobel mükâfatını kazanan «Sarı Esirler» (The Good Earth) dır.

İbrahim Hoyi tercümesinin ön sözünde «bu eser sade fakat beşeri mevzuu, muharririnin pek iyi bidiği, en iç noktalarına kadar tetkik ve tahlil ettiği Çin hayatının gözlerimizin önüne serilişile pek çabuk alâka topladı« diyor. Evet Pearl Buck Çin hayatının en iç noktalarına kadar girmiş ve Çinliyi Çinli gibi duymuştur. Sonra bu eserde yalnız Çinli değil insan da vardır, İnsanın acıları, insanın sevinçleri, kısaca insanın bütün duyguları derin bir anlayışla belirtilebilmiştir diyebiliriz. "Sarı Esirler onun en büyük romanıdır. Orada toprakla insan birbirine karışmış, iki dert ortağı olmuş, birbirinden ayrılamaz iki varlık haline gelmiştir.

Taymis gazetesinin edebi ilâvesi «Şark rüzgârı Garp rüzgârı„ için «bazı bakımlardan Sarı Esir'lerden daha iyi» diyor. Ben bunu kabul etmiyorum. Taymis muharriri yanılıyor. Pearl Buck "Sarı Esirler» le edebi hayatının en yüksek zirvesine varmış, ne ondan evvel ne de ondan sonra aynı kuvvette eser verememiştir. Son romanlarından biri olan (China Sky) «Çin Ufukları„ alelâde bir kitaptır. Adeta bu kitabı yazan Pearl Buck ile «Sarı Esirleri» yazan Pearl Buck iki ayrı insandır diyeceğim geliyor.

Eğer Pearl Buck'ın değerini ismi Türkçeye yanlış tercüme edilen (China Sky)' la ölçmeye kalkarsak değil dünya edebiyatında Amerikan edebiyatında bile onu bahis mevzuu edemeyiz. İnsanları çok iyi anlamış olan Pearl Buck, Ghina Sky'da bir fantezi bir romantizm merakına düşmüştür.

Mrs. Buck ölmez muharrirler arasına girecekse bu «Sarı Esirler„ sayesinde olacaktır. Mamafih diğer bazı değer taşıyan romanları da olduğu inkâr edilemez. Bunların arasında «Canavar Tohumu„ , «Ana», Şark Rüzgârı Garp Rüzgârı„ . «Oğullar» (Sons girebilir. Bilhassa bu son eser "Sarı Esirler» ayarına erişebilecek bir kıymet ifade etmektedir diyebilirim. Diğer romanları değerlerinden ziyade Pearl Buck'ın şöhreti sayesinde sürüm temin etmiş kitaplardır.

Pearl Buck en güzel eseri "Sarı Esirler„ de insan, Çinli ve toprak denen şeyi bir araya getirebilmiş bu üç şeyi bize bütün kuvvetiyle anlatmıştır. Onun değeri bunları anlatabilmesindedir.

Netice olarak şunu söyleyebilirim : Sarı Esirler okunması lâzım gelen eserlerden biridir ; "China Sky„ı okumak ise zaman kaybetmektir. İşte böylece Pearl Buck'ın bir cephesi çok çabuk unutulacak, diğer kuvvetli cephesi de uzun zaman yaşayacaktır.

Sendikalizmin Menşeleri

Onüçüncü asırdan Fransız İhtilâline kadar

İLK GREVLER .- Birleşmeler ve grevler 15 inci asırla 18 inci asır arasında artmaktadır. Grevlerin yeminli zanaatlardan ziyade, serbest zanaatlarda daha çok olduğu anlaşılıyor. 16 ıncı asırda muayyen bir ticaret kapitalizmi ortaya çıkıyor. Topdancı kumaş tacirleri bir çok zanaatkârları çalıştırıyorlar, bu ise çoğu zaman sefil bir vasfı olan bir proletaryanın doğmasına imkân hazırlıyor. İplikçilikte ve matbaacılıkta da vaziyet aynıdır.Lâkin serbest zanaatlar esnaf kethüdalıklarına(juranda)yaklaşmağa çalışıyor, ve kethüdalıklar gibi bediye idareleri veya senyörler tarafından kabul ettirililmiş sıkı nizamlara tabi oluyorlar, kırallık hazinenin menfaatleri icabı ketküdalıkların yayılması hareketini esasen teşvik etmektedir.

Villers-Cotterets in 1539 tarihli emirnamesine, ve 1571 ve 1572 tarihli fermanlara rağmen — ki bunlar ferdin işi bırakmasını bile yasak etmektedir — grevler patlak veriyor 1539, 1541 ve 1571 de Liyon ve Paris matbaacılarının grevleri; 1579 da Paristeki fırın çıraklarının yaptıkları grev 1589 da Pariste terzi işçilerinin grevleri.

Bu grevler daha şiddetle, lâkin kısa ömürlü olarak 17 inci asırda da devam ediyor.

İyi teşkilâtlı olmadıkları için, bu grevler hemen daima muvaffakiyetsizlikle neticelenmektedir. 1688 de Ambetdeki bir greve 400 işçi iştirak etmiştir. Yukarı Normandiyada Darnetal kumaş tezgâhlarındaki kalfalar ayaklanıyorlar.

18 inci asırda anlaşmazlıklar daha da fazla artıyor, Paris matbaacıları (1724), Versailles'daki ressamlar (1748), Paris ciltçileri (1776) grev yapıyorlar.

Bu hareketlerin hemen her zamanki bariz vasfı, fakirlerin zenginlere karşı isyanıdır. Bu grevlere katılanların hepsi işçi olmadıkları için, bu hareketler sadece bir işçi hareti manzarası göstermiyor. Bu hareketler; dilenciliğin korkunç bir şekilde artması ve hükümetin yardım müesseseleri kurmak hususunda gayretler sarfetmesi sebebile, sefaletin gözle görünür feci bir manzara almasından doğmaktadır. Bu devir zarfında, Amerikadan gelen kıymetli madenlerin akını tesirile hayat pahalılığı baş gösteriyor. Gündeliklerin artışı ise, hayat pahalılığının artması ile atbaşı gitmiyor. Gündelikler hükümet ve esnaf teşkilâtı nizamnamelerile tesbit edilmiştir. Gündeliklere böyle bir narh konmasında hakim olan düşünce, fiatların yükselmesine ücüctleri arttırmanın tesir etmekte olduğudur. Fiatların da yükselmesini önlemeye çalışıyorlar.

Crevler meslekî bir karakter taşıdığı müddetçe, hiç bir zaman esnaf teşkilâtının veya bir şehrin hudutlarını aşamaz. Sınırlandırılmış ve bir yerde tesbit edilmiş olduklarından dolayı, grevler rekabetlerinden k a l f a l a r ı n pek korktukları yabancılara, bil hassa matbaacılıkta ihtisas sahibi olmayan işçilere, bazan da çalışma saatlarının azaltılması ve ya gündeliklerin arttılması için ustalara tevcih edilmiş oluyor.

Bununla beraber, unutmamak lâzımdır ki, işçiler işçi olarak, müstahsil olarak değil daha çok müstehlik olarak isyan etmektedirler. Bu devirdeki işçi anlaşmazlıklarile, 19 uncu ve 20 inci asırlardaki işçi anlaşmazlıkları arasındaki en büyük fark bilhassa bu noktadadır.

18 inci asırda esnaf teşkilâtı binası her tarafından çatırdamağa başlıyor, artık hiç kimseyi tatmin edemez oluyor. Her yerde bu müessesenin islâhı lüzumundan bahsediliyor. 1750 de Machault müfettişlerden geniş bir tetkike girişmelerini rica ediyor. 1761 de devlet sekreteri Bertin bir çok esnaf teşkilâtlarının bir tek teşkilât halinde birleşmelerini teklif ediyor. Fizyokratlar ise bunların ortadan kaldırılmalarını istiyorlar. Fizyokratlardan Turgot'un gerçekleştirmeğe çalıştığı şey de budur (1776 tarihli ferman, kral sandanyelerinden birine yazılmıştır), o, ticaretin serbestisini ortaya koyuyor, ve her kim olursa olsun, yani ister işçi, ister patron, «hangi maksada dayanırsa dayansın, bunların kendi aralarında birlik veya cemiyet kurmalarını» yasak ediyor. Parlamentonun bu teklife karşı çıkması üzerine, Turgot istifa etmek zorunda kalıyor ve yeni bir ferman (ağustos 1776 fermanı) esnaf teşkilatlarını, esaslı şekilde slâh etmek suretile, bunlara yeni bir zihniyet aşılamağa çalışarak devam ettirmeğe rıza gösteriyor. Esnaf teşkilâtının çalışma tarzına yeni bir elestikiyet kazandıran bu islahat 17 inci asırda yapılmış olsaydı, belki çok faydalı olurdu. Lâkin. iş işten geçmişti. Fransız ihtilâli bir hürriyet rejimi getirerek, eskiden kalma her şeyi silib süpürecektir. Chapelier kanunu (14-17 haziran 1791) yeni bir devrin başladığını gösteren ilk alâmetttir.

Çeviren: Şerif HULUSİ.

BABAMIZ

Yazan: Valentin KATAYEF

Çeviren : HULÛSİ ŞERİF

(Geçen sayıdan)

Kadın daha fazla acele etti; Kaymakçı dükkânının sahibi kadına teşekkür etti, acele işi olduğunu söyledi. Dükkanda bir saat kadar kalmışlardı. Uyuklayan ve karnı doymuş olan çocuk, güçlükle ayakları üzerinde durabiliyordu. Kadın çocuğu omuzlarından tutup sarstı, yakasını düzeltti; hafifçe onu kapıya doğru itti. At nalına ayağı takıldı, nala doğru elini uzattı, kadın tekrar onu sokağa doğru sürükledi.

— Uyumak istiyorum.

Zehir gibi soğuk esen rüzgârda çocuk gözlerini kırpıştırıyordu. Kadın onun sözlerine kulak vermiyormuş gibi görün ü. Vaziyetlerinin umutsuz olduğunu anlamıştı. Şehirde hiç kimseyi tanımıyordu. Bu harpten iki ay evvel buraya gelmiş, burada kısılıp kalmıştı.

— Dizlerim dondu.

Çocuk yalancıktan ağlıyordu. Kadın oğlunu bir köşeye çekti, dizlerini uğuşturdu. Çocuk sakinleşti.

Kadın birdenbire bir aileyi tanıdığını hatırladı. Novorosisk'den Odesa'ya gelirken Georgi vapurunda ahbap olmuşlardı. Pavlovskiler yeni evli idiler, erkek üniversite agrejesi idi; kadın da şehircilik enstitüsünde tahsilini yeni bitirmişti. Adı Vera idi. İki kadın birbirlerinden hoşlaşmışlar, bir kaç defa birbirlerine gidip gelmişlerdi. Erkeklerde dost olmuşlardı. Hattâ bir akşam birlikte sarhoş olmuşlardı. Pavlovski Odesa'da değildi. Kızılordudaydı. Şehrin tahliyesinde bir türlü gidemiyen Vera burada sıkışıp kalmıştı. Pek yakınlarda Aleksandr pazarında birbirlerine rastlamışlardı; hattâ ayak üstü konuşmuşlardı bile. Pazarda uzun müddet gecikmek tehlikeliydi, almanlar hemen her gün orada araştırmalar yapıyor, hüviyet soruyorlardı. Onun için iki genç kadın ancak beş dakikacık konuşmuşlardı. O zamandanberi birbirlerinin yüzünü görmemişlerdi. Ama Vera hâlâ şehirdeydi; ne diye şehri terketsin? Pavlovskiler rustu. Belki de vaziyet iyiden iyiye be li oluncaya kadar Vera'nın evinde bekliyebilirdi; hiç olmazsa çocuğunu olsun oraya bırakırdı ya! Pavlovskiler epeyi uzakta, Pirozonskaya caddesinde, Fransız bulvarının dirseğinde oturuyorlardı.

— Anne, nereye gidiyoruz? Evimize mi?

— Yok yavrum, ziyarete gidiyoruz.

— Kimlere?

— Küçük Vera Pavlovski teyzeyi hatırlıyor musun? Onun evine gidiyoruz.

— İyi.

Çocuk sızlanmayı kesti; ziyarete gitmesini severdi, keyfi geldi. Limana giden bir caddenin üstündeki Storganovski köprüsünü, Karantina rampasını geçtiler. Aşağıda balçıktan yapılmış, köşeleri...... kuvvetli bir takım evler görünüyordu; bir kısmı enkaz haline gelmiş, bir kısmı da yanmıştı. Rampanın bir ucunda başka bir köprünün gözleri yükseliyordu. Bu gözlerin içinden köşeli bloklar, liman harabeleri fark ediliyordu. Daha uzakta çökmüş ve yanmış çatıların üstünden beyaz, donmuş deniz, derin mavi, buzlardan kurtulmuş bir suyun parladığı ufka kadar uzanıyordu. Don yüzünden muattal kalmış, meşhur Odesa fenerinin beyaz harabeleri etrafında demir atmış kurşuni boyalı bir kaç Rumen gemisi, uzakta, sol tarafta, şehre hâkim bir tepe üzerinde sisten sıyrılmış şehir tiyatrosunun mavi bir deniz hayvanı kabuğunu andıran kubbesi. Staganovski köprüsünün kap kara demir parmaklıkları, uzun bir sıra göğe uzanmış mızraklar. Aşağıda, karantina rampasını ellerinde kovalariyle tırmanan insanlar: su dökülüyor, kaldırım üstünde donuyor ve şu solgun güneşin donuk ışığında cam gibi parlıyordu.

Epeyi uzun bir müddet yürüdüler. Çocuk yorulmuştu, ama hiç sesini çıkarmıyordu. Hızlı hızlı yürüyor, küçük botlarını yere vuruyor, annesini güçlükle takip edebiliyordu. Mümkün olduğu kadar çabuk varmak istiyordu, çünkü ziyaretleri seviyordu. Yürürken, bir taraftan annesi onun soğuktan morarmış yanaklarını uğuşturuyordu. Pavlovskinin evine yakın bir yerde, yaya kaldırım üstünde ateş yanıyordu: bir çok askerler ısınıyorlardı. Geniş ve büyük ev bir kaç bloktan mürekkepti. Lâkin iki kanatlı araba kapısı kapalı ve bir zencirle bağlıydı. Araştırma yapılıyor içeri girip çıkanların hepsinin hüviyetleri soruluyordu.

* *

Kadın, çok acele işi varmış gibi, kapının önünden geçti. Kimse kendisine dikkat etmedi. Çocuk gene dermansız düştü. Onu kucağına aldı, yaya kaldırımın mavi lâvdan taşları üstünde koşmağa başladı. Çocuk sükûnet buldu. Kadın avare avare dolaşmağa başladı.

Geçtiği bu yerlere sık sık gelirmiş gibi, kendisini bellemişler gibi bir his geldi. Bir kaç saatini sinemada geçirmeği düşündü. Seans erken başlardı, çünkü akşam saat sekizden sonra sokağa çıkmak yasaktı, çıkanlar ölüm cezasına çarpılırlardı. Midesi bulandı, kusacak gibi oldu ; sonra kendisi gibi soğuk yüzünden buraya sığınmış olan askerlerle, orospularla dolu salonun ağır ve boğucu havası içinde başı döndü. Hiç olmazsa burası sıcaktı, bir müddet oturabilirlerdi. Koluna yaslanıp hemencık uyuyuveren çocuğun kaşkolunu çözdü. Perde üzerinde geçıt resmi yapan hayallerden hıçbır şey anlamaksızın salonda iki seans devamınca kaldı. Askeri havadisler, sonra bir komedi veya manasını kavrayamadığı komediye yakın bir şeyler görüyor gibi geldi. Her şey birbirine karışıyor, bır curcunadır gidiyordu. Bazan sarışın bukleli, yanağını yüzü görünmeyen bir erkeğin dümduz göğsüne dayamış dilber bir kızın yüzü, bütün perdeyi kaplıyordu. İkisi bır ağızdan müzikle beraber şarkı söylüyorlardı. Sonra genç kız güzel spor bır otomobilin içine kuruluyordu. Bazanda, kap kara gayzerleri andıran ve birbiri ardından bir, iki, üç, dört infilâk oluyor, bir çınko şangırtısını andıran bir sesle, sankı bir çatının saç kaplamaları bır çekişte yırtılıyordu, bir, iki, üç, dört. ardından kara toprak parçaları madeni bir davul sesini andıran bir gürültü ile gökten yağmur gibi yağıyordu, matem haçlı tanklar yuvarlak, uzun namlularından daha uzun ateşten dilleriyle beyaz dumanlar savurarak gıcırdıyorlardı.

Çizmeleri yamalı, başında kalpağı olan bir alman asker kadının omuzuna bütün ağırlığiyle yaslanıyordu. Kocaman pis parmağiyle, çocuğu uyandırmak için, ikide birde, budalacasına :

— Küçük oğlan uyuma ! Küçük oğlan uyuma ! diye tekrarlayarak, kaba kaba ve kahkaha ile gülüyordu.

Lâkin çocuk uyanmıyor, uykusunda kıpırdanarak inliyordu. Alman ağır başını kadının omuzuna dayadı, bir eliyle de çocuğun yüzünü mıncıklamağa başladı. Kadın, askeri kızdırmaktan, kendisine hüviyet sormasından korkarak susuyor, sesini çıkarmıyordu. Almanın ağzı tuzlu balık kokuyordu. Kadın kusacak gibi oldu, lâkin kendini tutmak, rezalet çıkarmamak için müthiş bir gayret sarfetti. Kendi kendine muhakeme etmeğe çalışıyordu. Alman hiçbir kötülük etmiyordu. Sadece kaba bir herifti, okadar. Tamamen uslu, edebli bir alman.

Alman, kadının omuzunda uyudu. Kadın kıpırdamadı, öyle durdu. Adam çok ağırdı. Aldırma, uyusun daha iyi !

Kumral bukleli kız durmadan perde üzerinde yer değiştiştiriyordu. Madenî bir şangıtı ile kapkaragayzerler f ı ş k ı r ı y o r, tanklar tırmanıyor, alman taburları çöllerin kumları üstünde yürüyordu; Eiffel kulesinden kocaman bir taşist bayrağı dalgalanıyordu. Küçük sivri burnu ile kadın çenesi gibi minicik çenesile Hitler perde üstünde havlıyordu. Gözleri lal taşı gibi açılmış, kalçalarını oynatıyor, ağzını çok hızlı açıp kapıyordu; o kadar hızlı ki "hav, hav, hav„ sesi biraz geri kalıyor, yetişemiyordu.

Karanlıkta askerler kızları sıkıştırıyor, onlar da çığlığı basıyorlardı. Salonun havası son derece ağırdı. Sarmısak, ringa balığı, ham alkol, aspirin, şu rumen parfömü «chat noir» kokuyordu. Soukta dolaşmaktansa, burası daha iyi idi. Kadın kendini biraz dinlenmiş hisediyodu. Çocuk da tam bir uykuya varmıştı. Son seans bitmişti. Genç sokağa çıkmak icabediyordu.

Çocuğun elinden tuttu, yürüdüler. Şehir zifiri bir karanlığa bürünmüştü. «Işıksız evlerin arasından donmuş, kalın bir sis yükseliyor kirpiklere yapışıyordu. Souktan nerdeyse donacaklardı sokakta mangallar yanıyordu. Tek tük silâh sesleri işitiliyordu. Caddelerden devriyeler geçiyorlardı. Saat dokuzdu. Uyku ile ağırlaşan çocuğu kadın kucağına aldı Askerlerin kendisini tevkif edebilecekleri düşüncesinden ürküp koşmağa başladı. tenha, dar sokaklardan gidiyordn. Kırağı ile örtülü akasyalar, çınar ağaçları hayaletler gibi dikiliyordu. Şehir bomboş kapkaranlıktı. Arasıra karanlıkta bir kapı aralanıyordu. Parlak bir ışık camın kenarında donmuş arabaları birdenbire aydınlatıyor Koltoti meyhanesinde çalınankemanın heyecanlı ve titrek sesi caddeye dökülüyordu. Durmadan koşan kadın, kazasız belâsız kültür parka vardı.

Pek büyük olan park deniz kenarında uzanıyordu. Burada sessizlik hakimdi. Her şey yüzüstü bırakılmış gibiydi. Bilhassa aşağıda, gözün alabildiği yere kadar donmuş olan denizin üst tarafındaki sarp sahilde sessizlik hakimdi. Duvar kadar kalın bir sessizlik tek tük bir kaç yıldız ağaçların kül renkli tepeleri üzerinde göz kırpmaktaydı. Ağaçlar arasından bir pröjöktörün mavi ışığı kayıyordu. Kadın geniş asfalt bir yol üstünde yürümekteydi.

***

Ağşçların ne ağacı olduklarını anlamağa çalışaraktan yürüyordu. Uzun ve içi meyve dolu kabukları yere doğru uzun ipler halinde sarkmakta olan kurt yemez ağaçları, ehram şeklinde budanmış akasyalar, çınar ağaçları tuyalar vardı. Krağı altında şekilleri dgğişmiş, ve tıpkı bulutmuşlar gibi toprağı örtmüşlerdi.

Kadın nefes aldı, sonsuz bir boş sıra dizisi boyunca daha ağır ağır yürüdü. Sıralardan biri üstüne oturmuş bir adam gördü. Kalbi çarparak geçti. Kas katı başını sıranın arkalığına dayamış bir vaziyette hiç

Devamı 16'ıncı sayfada.

Tarihin Kaydettiği En Eski Grev

Yazan: İmre Syomai

(Geçen sayıdan)

Gidip onlarla müzakereye girişiyor. «İşinize dönün ve size yemin ediyoruz ki, Firavun mabeddeki işleri teftiş etmeğe geldiği zaman, sizi kendimiz onun yanına götüreceğiz.» İki gün sonra sahiden Firavun geliyor, ve müdür Pentörit yanında bir polis memuru olduğu halde, Firavunun huzuruna çıkıyor; Prens, onları dinledikten sonra, bir kere de işçilerin ağzından işitmek üzere yanında bulunan kâtiplerden birile bir kaç rahibi murahhas tayin etmek lûtfunda bulunuyor.

*

İşçiler istediklerini şöyle anlattılar: Aç, susuz geliyoruz, elbisemiz yok, yağımız yok, balığımız yok, sebzemiz yok. Bunları efendimiz Firavuna bildirin, söyleyin hükümdarımız Firavuna, bize yiyecek bir şeyler göndersin». İşçilerin sefaletine acıyan Firavun bunlara, söylendiğine göre elli çuval kadar buğday dağıttırıyor, ve bu umulmadık nimet sıkıntı çekmeden bunların ay sonunu beklemelerine imkân veriyor. İlk günler oldukça sâkin geçti; lâkin ayın on beşinde yiyecek kalmadı, ve yeniden memnuniyetsizlik başgösterdi. Ayın on altısında işsizlik başladı, ayın on yedisi, on sekizi böyle geçti. Ayın on dokuzuncu günü sabahı işçiler şantiyeyi terketmeğe kalkıştılar, lâkin işlere nezaret eden kâtip Pentoritit bir şey sızdırmadan muhafız sayısını arttırmış, ve o kadar iyi tedbir almıştı ki, işçiler kapıdan dışarı adım atamadılar: Bütün günü bir araya toplanmak ve küçük gruplar halinde komplo yapmakla geçirdiler. Nihayet, bir sabah, daha gün doğar doğmaz henüz tamamlanmamış bir duvarın dibinde toplandılar, inşaatı gözden geçirmiş olan müdürü görünce ona doğru hücum ettiler, büyük gürültü ile etrafını sardılar. Müdür beyhude yere güzel sözlerle onları avutmağa çalıştı, lâkin işçiler hiçbir söz dinlemek istemediler. Bunların feryatlarını duyan başka memurlarla, Mut mabedi rahiplerinin bir çoğu derhal koştular, işçiler gelenlere işi anlatmasını müdüre ihtar ettiler. "Amon'un başı için, diyorlardı gazabı insanları öldüren hükümdar başı için yemin ediyoruz, artık biz gelmek istemiyoruz; orada toplanmış olan büyüklerine vaziyeti anlat!» Nihayet, hiçbir şey elde edememekten yorulup, derhal Teb valisine çıkarak kendisinden adalet istemeğe karar verdiler.

*

Mut mabedile Psaru'nun evinin arası çok sürmez, sokak aralarından on dakika sürer, çabucak yoldan çekilmiyen kalabalıkla atışmalar da caba. Neyse kapıyı vurdular. Kapı uzun alçak ve mazgallı bir duvarda açılır, duvar üzerinde yapraklı başile bir akasya ağacı yükselir, ve kapıdan oldukça geniş, dört yanı binalarla çevrili bir avluya girilir. Solda valinin dar, çıplak oldukça yüksek bir zemin katı ve iki katla bir taraçadan ibaret yontma taştan yapılmış ikametgâhı vardır; ortada tepesi yuvarlak iki buğday anbarı; en sağda kebentli geniş bir kiler. Kapı bekçisi daha gürültüyü işitir işitmez kapıları sürmelemiştir, lâkin dışarıdan yüklenenlerin zorile kapı açılır. Bütün güruh avluya dalar, ne yapacağını bilemiyerek sağa sola dağılır. Bu sırada Psaru koşar, ve çocukluğundanberi efendisi önünde eğilmek için terbiye edilmiş bu adamları durdurmak için onun bir bakışı kâfi gelir. Nihayet içerinden biri söze başlamağa karar verir; ötekiler önce korka korka onun sözlerini tasdik ederler, sonra kendi ıztıraplarının hikâyesile coşarlar. Vali bir takım vaitlerle kendilerini avutmağa kalkışınca tehdit edecek kadar öfkelenirler. İşçilerin nazarında söz kâfi değildir, onların bağırarak, çağırarak istedikleri şey yapmaktır: «Evvelce dağıtılanlara ilâve olarak bize buğday vermiyecekler mi? Öyle ise, buradan bir yere kıpırdamayız.» Tam bu sırada, kölenin biri kalabalığı yarıyor, ve alçak sesle: «Bir saat önce Firavunun sarayından çıktığını, Amon mabedine doğru gittiğini, evin önünden geçeceğini, ve daha şimdiden maiyetinin bitişik sokaktan geçmekte olduğunu haber veriyor Firavun tam da kargaşalığın içine düşecek! Firavunun bizzat kendisi işçilerin şikâyetlerini dinliyecek ha! Psaru süratle karar veriyor, ve münakaşayı kısa keserek vekil harcı Hamoist'i çağırlıyor: "Bak bakalım anbarlarda ne kadar buğdayın var, bu adamlara da ver!» Sonra, ötekilere dönüp; «Hamoist'le beraber anbarlara koşun, size vereceklerini alın!»

Bu âni kararın sebebini bilmiyen kalabalık, bu hali birdenbire kendini gösteren bir cömertliğe atfediyor, ve bu ihsana teşekkürler ediyor: «Sen bizim babamızsın, biz de senin oğullarınız! Sen ihtiyarın dayandığı bastonsun, sen çocuğun sütbabasısın, sefillerin müdafiisin! Sen Teb'de üşüyenleri ısıtan bir sığınaksın! Sen karabahtlilerin, memleketimiz insanlarında hiçbir zaman eksik olmıyan ekmeğisin!„ Bunlar teşekkür ve minnettarlık ifadeleri idi! Psaru bu tezahüratı kısa kesiyor, onların gitmele-

(Devamı 16 cı sayfada)

İlim Bir Harp Sebebi Olmamalıdır

7'inci sayfadan;

lerin idareleri üstünde yeri olan bir teşkilâtın atom enerjisini, hiçbir milletin atom bombası imal etmemesini temin edecek şekilde kontrol etmesini istiyorlardı.

Atom bombasının Japonyada'da kullanılmasını takip eden haftalarda, o zamana kadar dağılmış olan gruplar, bu ilim işinde çalışmış olanların yüzde doksanını bir araya toplayacak şekilde ve üç laboratuvarda toplanmışlardı.

Japonya'nın teslim olmasiyle umumî efkârda doğan hayret üzerine. umumî efkârı terbiye etmek için bir programın hazırlanması katiyen lüzumlu görüldü, bunu da laboratuvar'arda çalışarak orada nelerin hazırlandığını gayet iyi bilenlerin yapması icap ederdi.

Bu suretle, bu âlimler, Birleşik Amerika Devletleri parlementosuna teklif edilen ve kendilerinin tavsiye ettik'eri milletler arası politikaya aykırı bir kanuna karşı cephe almak gibi bir vaziyete düştüler.

Bu münasebetle, tıpkı burada bizim birleştiğimiz gibi, birleşmiş bir Amerikan âlimleri federasyonu kuruldu ; bu federasyona tabiat ilimleri ve insanla uğraşan ilimlerin mümessilleri olanlar girecek, atom enerjisine bir hal çaresi aramak ve halkı terbiye etmek işinde birlikte çalışacaklardı, Kendilerinin de söyledikleri gibi bu suretle meselenin ehemmiyetini ve milletler arası bir hal çaresi bulmanın zaruretini daha iyi anlatabileceklerini umdular.

Amerikan ilminin gösterdiği kahramanlık :

Son zamanlarda bu federasyon «Birleşmiş bir dünya veya adem» adlı dikkate değer bir kitap çıkardı. Aralarında Einstein, Bohr gibi âlimler de bulunan ve federasyona dahil en büyük âlimler tarafından yazılmış birçok makaleler arasında, federasyon maksadını şu sözlerle anlatıyor :

«Silâhlanma yarışına bir son verilmelidir. Bu kitap, bu gayeye hizmet etmek üzere vücuda getirilmiştir. Bu kitabın yazılmasına katılanlar şu noktalar üzerinde anlaşmışlardır:

1) Atom bombası meselesi bizi dünya tarihinin en büyük buhranlarından biriyle karşı karşıya getirmiştir.

2) Mesele kendiliğinden derhal politik bir ehemmiyet kazanmıştır, bu ehemmiyeti de devam edecektir. Bu tehlikeyi bertaraf etmek hususunda ilim bize hiçbir kuvvetli vasıta temin edemiyor.

3) Mesele dünya ölçüsünde bir ehemmiyet taşıyor. Bunun sadece millî bir hal çaresi bahis mevzuu olamaz. «Milletler atom enerjisine, hattâ daha da üstün olanlarına sahip olabilirler. Lâkin harbin daima mümkün olduğu bir dünyada bu enerjiyi ellerine geçiremezler. Zaruri değişikliklere bizi götürecek bir tek çare vardır ki, o da yeni kuvvetin inkişafı hususunda milletlerin elbirliğiyle çalışmalardır. Hakikaten, işin başka çıkar yolu yoktur. Başka türlü yaşayamazlar. Yeni enerji kaynağı, tabir caizse, hepimizin müşterek düşmanıdır ; onun içindir ki, bu enerjinin hepimizin de müttefiki olması lâzımdır. Bu da pek alâ mümkündür. "Amerikan âlimleri federasyonu uzun süren bir çalışma sonunda buldukları atom bombasında hem bir tehlike hem de bir ümit ışığı gören insanlardan mürekkep bir topluluktur. Vakaları gözleriyle görmüş, yıllarca tedkik etmiştir. Şimdi ise onları bütün insanlar da gözleriyle görmektedirler. Bu vakalar Hiroşima harabelerine kazılarak yazılmıştır. Bu harabeler bize bir şey öğretmiyorsa meselemiz ebediyen cevapsız olarak kalacaktır : Onun için hepimizin harekete geçmemiz lâzımdır. Hiçbir millet Birleşik Amerika devletleri vatandaşlarının bugün ellerinde bulunan imkân ve mesuliyetleri yüklenmemiştir. Buna karşı göğüs germesini öğrenmeliyiz, çünkü, bir atom harbinden sonra. sağ kalanlar arasında devamlı bir sulh kurabilmek için, ne iyi niyete, ne de zekâya artık lüzum kalmıyacaktır. Çünkü, sağ kalanlar bu sulhu kendi siteleri olacak olan harabe yığınlarında bulacaklardır.

«Vaktimiz çok azdır, hepimizin hayatı tehlikededir.»

Mücadelede Fransız zekâsı ;

Amerikan meslektaşları gibi, Fransız âlimleri de sulh davasının, adalet ve insanlık tesanüdü davasiyle aynı şey olduğu kanaatindedirler. İçlerinden bazıları bunun böyle olduğunu çok eskiden anlamışlardı, bugün hepside anlıyorlar, ve adaletin bu müdafaasına ömürlerini rahatlarını veya hayatlarını feda etmiş olanların eserini devam ettirmeğe hazırdırlar.

Bu büyük hareket, ferdi adalet ölçüsü içinde bundan 50 yıl önce Dreyfus davasiyle başlamıştır. Birliğimiz bugün bu kelimeyi bir bayrak gibi yukarı kaldırıyor. Bu bayrakta bugüne kadar hâlâ cezalandırılmamış bu iğrenç cinayeti bir adalete çevirmek için mücadele eden Emil Ducleaux ve Grimaux Painleve gibi büyük âlimlerin Jaures, Trarieux Gabriel Secilles, Vikto Basch gibi insanlık ilimlerile uğraşan âlimlerin adı yazılıdır. Bugün benim reisliğini ettiğim ve merkez komitesinde . Emile Borel Jeaques Hadamar veya Paul Rivet gibi âlimler le bulunan bu birligin adalet endişesi ferdi meselelerden sosyal veya milletler arası nizamda kollektif meseleler, yani sulhu ilgilendiren meselelere geçmiş bulunuyor.

Ayni istikametteki bir başka teşekkül de 1934 yılında faşişt

(Devamı 16 cı sayfada)

Gün

BABAMIZ

(Baştarafı 13 üncü sayfada)

kıpırdamadın duruyordu. Kadın adamın üstüne, sanki bir ağaçmış gibi, kırağı yağdığını fark etti.

Burada her şey sakindi. Kadın son derece yorgundu. Artık korku da yoktu. Ertesi sabah soğuktan ölenlerin cesetlerini kaldırmak üzere, şafak vakti şehrin sokaklarından kamyonlar geçti. Kamyonun biri kültür parkın asfaltlı geniş şosesini bir baştan bir başa ağır ağır geçti. İki kere durdu. Önce, donarak ölmüş bir ihtiyarın oturmuş olduğu sıranın yanında durdu. Sonrada, kadınla çocuğun oturmuş oldukları sıranın yanında. Kadın çocuğun elinden tutmaktaydı. Yan yana oturmuşlardı. İkisinin de kıyafeti hemen hemen birbirinin aynı idi. Oldukça iyi, içi kürklü paltolar, içi yünlü çizmeler, kalın yünden eldivenler. Diri imişler gibi oturuyorlardı, lâkin kırağıdan didik didik olmuş yüzleri bembeyaz, ipek gibi idi. Kirpiklerinden buzlar dökülüyordu. Askerler kadınla çocuğu kaldırdıkları zaman, vücutları eski halini muhafaza etmekte idi. İki alman oturmuş vaziyetteki kadını sallayıp kamyonun içine attılar; vücut ihtiyarın vücuduna çarptı, odun sesi gibi bir ses çıkardı. Sonra askerler büzülmüş olan çocuğu attılar. Vücudu tok bir ses çıkararak anasının vücuduna çarptı, ve biraz sıçradı.

Kamyon hareket etti. Sokakara konan oparlörlerde müzik sesi duyuldu, yeni bir günün başladığını haber verdi. Sonra bir gencin sesi, duayı andıran bir eda ile şu sözleri üç defa tekrarladı: "Sabahlarınız hayırlı olsun! Sabahlarınız hayırlı olsun! Sabahlarınız hayırlı olsun!„

Sonra ayni buzlu ve sarıcı ses rumence duayı okudu:

«Göklerde olan babamız, adın mukaddes, saltanatın her yerde hakim, senin iraden üzerimizde olsun...»

Fransızcasından çeviren
Şerif Hulûsi

●

Tarihin kaydettigi en eski grev

(Devamı ... cı sayfadan)

rini çabuklaştırıyor. son grevci de Hamoistle birlikte anbar'arın ardında kaybolunca ancak rahat bir nefes alabiliyor. Beş dakika içinde anbar boşalmıştı, sokak ta her zamanki halini almıştı. Firavun gelebilir artık.

Binlerce yıl önce Nil kıyılarında muzaffer olan grevin hikâyesi, geçen asır zarfında sabırlı bir çalışma ile ihya edilen en eski bir dokümana göre işte budur.

Bu grev, insan hafızasının hatırasını muhafaza ettiği ilk grevdir. Bu grevle tarihte, tazyik görenlerin tazyik yapanları kati şekilde yenmesile sona erecek bir sıra işçi mücadeleleri safhası açılmış oluyordu.

İlim bir harp sebebi olmamalıdır

Baş tarafı 15inci sahifede

aleyhtarı münevverler komitesi idi ki en mühim unsurları ya Alman işgali altında kahramanca canlarını vermişler, veyahut ta bugün bizimle beraberdirler. Mukavemetten doğan bugünki birliğimiz mühim bir vazife yüklenmiş bulunuyor, bu vazifenin ne olduğunu bize bu kongre gösterecektir. çünki, Fransız ilminden sanatından, edebiyatından istekIerde bulunmak büyük sevinciyle yananları aydınlatmak onlarla temas etmek, onları ikna etmek için muhtaç olduğumuz her şeyi bize yine bu kongre gösterecektir.

Yeniden doğuşumuzun hiçbir işareti, memleketimizin şerefli geçmişinin işareti kadar büyük ve değerli olamaz.

Paul LANGEVİN.

Dikkat

Bayilerimize

Gün'ün bu güne kadar satılmış olanlarının bedellerinin gönderilmesini,

Satılmamış olanların da iade edilmesini bilhassa rica ederiz.

GÜN Müessisi Esat Adil Müstecabi.İmtiyaz sahibi,neşriyatı fiilen idare eden: Hasan Tanrıkut
Yıllığı 10, altı Aylığı500, üç aylığı 250 kuruştur. Adres:P. K. 519 —Nam Basımevi.